De Achtergrond op de Voorgrond

• • • • • • • • • • • •

Achtergrondinformatie over alcohol
en andere drugs voor het jeugdwerk

COLOFON

Uitgave :

Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen
Gustave Schildknechtstraat 9
1020 Brussel
Tel. : 02/422.49.69 - Fax. : 02/422.49.79

Leverden een bijdrage aan de totstandkoming van dit infopakket :

Roeland Keersmaekers (VAD)
Wouter Linseele (VAD)
Karl Van Cauwenberghe (Parket Antwerpen)
Hilde Van den Bussche (VAD)
Kris Soenen (Projekt Farmaka)

Eindredactie :
Roeland Keersmaekers

Vormgeving :
Carla Cox

Oktober 1995
Eerste herziening: April 1996

INHOUDSTAFEL

Inleidend

Dit informatiepakket wil de achtergrond op de voorgrond brengen. Wanneer zich een concreet voorval van druggebruik of -misbruik voordoet, staan produktinformatie en wetgeving in verband met drugs meestal op de achtergrond. Zonder dat men goed weet om welke drugs het gaat, zonder dat men weet welke juridische consequenties aan gebruik vasthangen, wil men optreden. Met dit informatiepakket maken we duidelijk dat enige kennis over drugs zeer zinvol is wanneer je wil inspelen op druggebruik of -misbruik.

Dit pakket is samengesteld voor intermediairen (ook wel sleutelfiguren genoemd) die regelmatig in contact komen met jongeren. Het beoogt intermediairen, zoals medewerkers van het jeugdhuis, leiders van de jeugdbeweging, leerkrachten, ... informatiemateriaal aan te bieden in verband met alcohol en andere drugs. De aangeboden informatie is dus niet bedoeld voor de jongeren zelf. Als intermediair kan je gebruik maken van je kennis en van je vertrouwen om in te schatten hoe en wanneer je het thema drugs in je groep het best ter sprake brengt.

In het eerste hoofdstuk wordt kort ingegaan op de betekenis die druggebruik kan hebben in de leefwereld van jongeren. Het tweede hoofdstuk geeft een overzicht van de verschillende drugs en de eventuele gevaren die aan het gebruik ervan verbonden zijn. Het derde hoofdstuk geeft een algemeen beeld van de wetgeving met betrekking tot de illegale en de legale drugs. In de volgende vier hoofdstukken wordt kort ingegaan op verschillende werkvormen die kunnen worden gebruikt om de drugproblematiek met jongeren te bespreken. Achtereenvolgens wordt een kort overzicht gegeven van spelmateriaal, tentoonstellingen, theatervoorstellingen en audio-visueel materiaal. In een laatste hoofdstuk worden nuttige adressen aangereikt waar je als intermediair bijkomende informatie kan inwinnen.

Voor jongerenwerkers die binnen het jeugdhuis of de jeugdbeweging een beleid rond alcohol- en andere drugs willen uitwerken, heeft de VAD twee draaiboeken uitgewerkt. "Drugs in het jeugdhuis, hoe deal je ermee?" en "Drugs in de jeugdbeweging, hoe deal je ermee?". Het voorliggend informatiepakket vormt een gepaste aanvulling bij deze draaiboeken.

Jongeren en drugs

1 De leefwereld van jongeren

Vroeger zag men de jeugdfase als een overgangsperiode tussen kind en volwassene. Tegenwoordig wordt de jeugdfase als een afzonderlijke levensperiode gezien waarbij de jongere voor twee ontwikkelingstaken staat. Ten eerste moet hij proberen los te komen van zijn ouders en een persoonlijke levensstijl ontwikkelen. Ten tweede moet hij een aanvaardbare plaats vinden in het netwerk van sociale verhoudingen. Het is dan ook belangrijk dat de jongere kansen krijgt om een eigen identiteit uit te bouwen. Individuele ontwikkeling en inpassing in het socialisatieproces zijn zware opdrachten. Het zich kunnen thuisvoelen in een eigen leefwereld is belangrijk vooraleer de jongere de wereld van de volwassenen binnenstapt.

In een periode van relatief grote (psychologische, biologische, ...) veranderingen moet de jongere zijn nieuwe mogelijkheden harmonisch ontplooien. Temidden van tal van sociale veranderingen moet hij een eigen vorm vinden. In het contact met anderen ontwikkelt de jongere een eigen levensstijl. Hij manifesteert een behoefte aan zelfstandigheid, tracht steeds nieuwe keuzes te maken, initiatieven te ontwikkelen en beslissingen te nemen. Hierbij experimenteert hij naar hartelust. Sociale rollen worden uitgetest, gedragingen, normen, opvattingen of andere aspecten van gedrag worden van andere personen overgenomen.

Binnen de eigen, afgebakende leefwereld gaat de jongere zich ook identificeren met leeftijdsgenoten. Samenhorigheid en vriendschap zijn centrale waarden binnen de leefwereld van de jongere. Het groepsleven krijgt een eigen belevingswaarde, met een levensstijl waarbij waarden en normen vaak een ander accent krijgen dan hetgeen in de volwassenenwereld van de jeugd wordt verwacht. Normen en waarden van het gezin en de volwassenenwereld verliezen hun greep op de jongere en de normen van de "peergroup" komen in de plaats. Door de identificatie met waarden en normen van de eigen subcultuur maakt de jongere zich los van de volwassenen en worden bestaande normen en maatschappelijke (wan)toestanden voortdurend herzien.

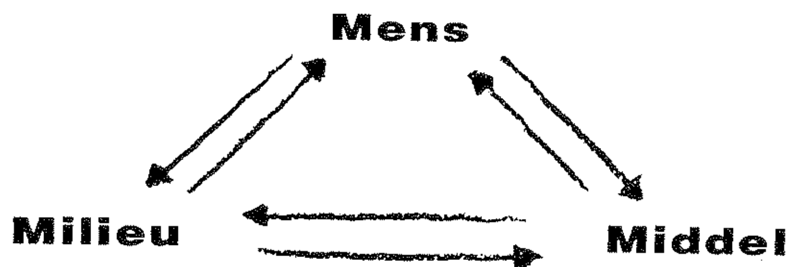
2 Jongeren, drugs en samenleving

Gezien experimenteren en uitproberen kenmerkend zijn voor de jeugdfase, worden jongeren deels terecht als risicogroep beschouwd wat drugmisbruik betreft. In onze huidige samenleving wordt de druggebruikende jongere echter te exclusief geassocieerd met de verslaafde delinquente jongere die zijn hele leven organiseert rond het kopen, verkopen en misbruiken van illegale drugs. Heel wat jongeren houden het bij experimenteergedrag of gebruiken gedurende een bepaalde periode in beperkte mate drugs.

Vaak hoort druggebruik ook tot de cultuur van het uitgangsleven van jongeren. Het maakt deel uit van hun leefstijl en is daardoor in hun ogen geen probleemgedrag. De meeste jongeren maken in mindere of meerdere mate gebruik van drugs vanuit een behoefte om grenzen te verleggen, te experimenteren met nieuwe vormen van gedrag, nieuwe waarden en normen te ontwikkelen. Zelf geven jongeren onder andere volgende motieven aan voor hun druggebruik:

- om in vriendengroep aanvaard te worden
- uit nieuwsgierigheid
- om hun zelfstandigheid te bewijzen
- om te ontsnappen aan verveling en eenzaamheid
- voor het plezier
- uit protest tegen ouders en autoriteiten

De reden waarom jongeren drugs gebruiken, is dus niet eenduidig aan te geven. Vaak spelen hierbij een heleboel factoren een rol. Algemeen kunnen we stellen dat zowel Mens, Middel als Milieu er een rol in spelen. De combinatie van persoonlijke kenmerken (mens), de aard van de drug en de wijze van gebruik (middel), de invloed van de samenleving en de directe omgeving (milieu) bepaalt of een jongere al dan niet drugs gaat gebruiken of misbruiken.

De invloed die de consumptiemaatschappij op jongeren uitoefent, is een niet te verwaarlozen factor. Onze maatschappij wordt voortdurend overspoeld met produkten die worden verondersteld het leven gemakkelijker en aangenamer te maken. De reclame heeft een sterk bepalende rol in de verhoogde aandacht voor het uiterlijk, het lichamelijke en de tendens tot onmiddellijke behoeftenbevrediging. Voor elk ongemak bestaat er wel een middel om het op te lossen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er pillen bestaan om beter te slapen, beter te presteren en om zich beter te amuseren. Naast het thuismilieu en de school, draagt het jeugdwerk heel wat mogelijkheden in zich om jongeren alternatieven aan te reiken voor deze consumptiementaliteit.

3 *Jeugdwerk als partner in de drugpreventie*

Jeugdwerk of de georganiseerde (niet commerciële) vrijetijdsbesteding biedt jongeren de kans om op een creatieve, niet-dwingende en vaak ludieke manier een aantal zaken eigen te maken die in het latere volwassenenleven noodzakelijk zijn. Jongeren leren er heel wat over zichzelf, de anderen en de maatschappij. De jeugdbeweging en het jeugdhuis zijn een soort van experimenteerruimte, d.w.z. een "eigen" ruimte, waar jongeren buiten de controle van volwassenen zelf vorm kunnen geven aan hun vrije tijd. Uiteraard wordt dit belangrijker naarmate de vrije tijd toeneemt en de samenleving alsmaar sneller evolueert en ingewikkelder wordt.

In het jeugdwerk is de vrije keuze heel belangrijk. In tegenstelling tot de zogenaamde "verplichte tijd" op school en werk, kiest de jongere in de jeugdbeweging of het jeugdhuis zelf voor de mensen waarmee hij wil omgaan. Samen met andere jongeren zoekt hij uit hoe hij vorm wil geven aan zijn vrije tijd. Het aangrijpingspunt is iets leuks, iets interessants, iets uitdagends, ... maar centraal staat toch het groepsproces. Op een spontane, niet-kunstmatige manier leert hij iets over zijn eigen grenzen en mogelijkheden, sterke en zwakke kanten. Hij leert uit de interactie met leeftijdsgenoten. De leider van de jeugdbeweging en de medewerker van het jeugdhuis zijn voor hem een voorbeeld.

Het jeugdwerk biedt jongeren de mogelijkheid om buiten het commerciële circuit heel wat leerrijke ervaringen op te doen. Samen draagt men verantwoordelijkheid voor het functioneren van de jeugdbeweging of het jeugdhuis. Samen maakt men afspraken over wat kan en wat niet kan. Samen werkt men aan een samenleving in het klein. In al deze ervaringen en activiteiten ligt de preventieve waarde van het jeugdwerk.

Beknopte produktinformatie

1 Drugs in grote lijnen

Als jeugdwerker is het belangrijk enige notie te hebben van de verschillende drugs om gepast te kunnen reageren op bepaalde noden en/of vragen van jongeren. Alle produkten die op de wereldmarkt voorkomen beschrijven, zou ons te ver leiden. In dit informatiepakket beperken we ons tot de meest voorkomende en gebruikte produkten. Om het overzichtelijk te houden, beschrijven we de verschillende drugs in grote lijnen. Achteraan dit hoofdstuk verwijzen we naar brochures waarin je meer uitgebreide en volledige produkt-informatie kan vinden.

Onder drugs verstaan we zowel alcohol, tabak en medicatie als de illegale produkten (hasjisch, weed, XTC, LSD, cocaïne, heroïne, ...). Algemeen worden drugs omschreven als *middelen die invloed uitoefenen op het bewustzijn, op het gevoel en op de zintuigen.* Alcohol en tabak zijn reeds langer bekend in de context van de jeugdbeweging en het jeugdhuis. Het zijn maatschappelijk aanvaarde drugs die op heel wat jongeren aantrekkingskracht uitoefenen. Illegale drugs komen minder vaak voor in het jeugdwerk. Hoewel ze binnen onze maatschappij niet zijn aanvaard, worden ze toch steeds meer door jongeren gebruikt.

De grote verscheidenheid aan drugs wordt doorgaans in drie hoofdgroepen verdeeld:

- *Verdovende middelen* (alcohol, heroïne, ...) hebben een algemene verdovende werking. Deze produkten worden gebruikt om een gevoel van geborgenheid, warmte en rust op te wekken. Ze worden ook gebruikt omwille van hun pijnstillende werking.
- *Stimulerende middelen* (tabak, amfetamines, cocaïne...) hebben een algemeen opwekkende werking. Ze worden voornamelijk gebruikt om het uithoudingsvermogen te verlengen en vermoeidheid, honger en slaap te onderdrukken.
- *Bewustzijnsveranderende middelen* (cannabis, LSD, ...) hebben een algemeen kalmerende werking. Tegelijk krijgt de gebruiker een gevoel van opgewektheid en ervaart hij een verandering in zijn tijds- en ruimtebeleving.

De *stimulerende bewustzijnsveranderende middelen* zoals XTC en aanverwanten vallen buiten deze driedeling. Zij combineren een stimulerende met een hallucinogene werking.
Een vijfde groep van drugs wordt gevormd door de vluchtige *snuifmiddelen* (lijmen, ontvlekkers, benzine,...). Snuifmiddelen wekken eerst een euforische toestand op en hebben daarna een dempend effect.

2 *Drugs in tabelvorm*

Hoewel druggebruik niet automatisch tot problemen leidt, zijn er wel degelijk risico's aan verbonden. De risico's die gekoppeld zijn aan druggebruik hebben te maken met de drug zelf, maar ook met de gebruiker en met de manier waarop de drug gebruikt wordt. Op de volgende twee pagina's geven we in tabelvorm de effecten en risico's van de verschillende drugs weer. Hieronder wijzen we eerst op enkele specifieke risico's.

2.1 GEBRUIK IN EEN RISICOSITUATIE

Het is niet mogelijk een grens te trekken tussen veilig en gevaarlijk druggebruik. De omstandigheden waarin wordt gebruikt en de persoonlijkheid van de gebruiker zijn mede bepalend in de beoordeling van druggebruik. In bepaalde situaties houdt het gebruik van de meeste drugs, zelfs in beperkte hoeveelheden, risico's in. Druggebruik beïnvloedt de reactiesnelheid, de aandacht, de controle, en dit vaak gedurende meerdere uren. Dit betekent dat druggebruik risico's inhoudt in situaties zoals verkeer (bij het besturen van een voertuig, maar ook bij het oversteken van de weg, ...), werk (bij het bedienen van machines, nemen van beslissingen, ...), school (concentratiemoeilijkheden, black-out, ...), vrije tijd (agressiviteit, vandalisme, ...), enz.

2.2 OVERMATIG GEBRUIK / GECOMBINEERD GEBRUIK

Men spreekt van overmatig gebruik wanneer men een te grote hoeveelheid in één keer tot zich neemt, of wanneer men gedurende lange tijd regelmatig grote hoeveelheden gebruikt. In het eerste geval kan dit leiden tot controleverlies, misselijkheid, bewusteloosheid en in het ergste geval een overdosis met de dood tot gevolg. Het tweede geval leidt bij de meeste drugs tot lichamelijke en/of geestelijke afhankelijkheid. Bij lichamelijke afhankelijkheid is het lichaam zo ingesteld op het druggebruik dat de gebruiker zich ziek voelt bij onthouding. Bij geestelijke afhankelijkheid voelt de druggebruiker zich gespannen en ongelukkig wanneer hij niet gebruikt. Het combineren van verschillende drugs kan onvoorspelbare effecten hebben. Wanneer meerdere drugs samen worden ingenomen, bestaat ook de kans op een overdosis.

2.3 SOCIALE / FINANCIËLE / JURIDISCHE PROBLEMEN

In de tabel op de volgende pagina's ligt de nadruk op de risico's voor lichaam en geest. Naast lichamelijke en psychische problemen, kan druggebruik echter ook sociale, financiële en juridische problemen met zich meebrengen. Vaak komen er negatieve reacties uit de omgeving op het veranderde gedrag of op het druggebruik zelf. Spanningen en conflicten in het gezin, op school, in de jeugdbeweging of het jeugdhuis, ... leiden soms tot volledig isolement: de jongere heeft nog enkel sociale contacten binnen het (drug)milieu. Daar de meeste drugs - en vooral de illegale duur zijn, is het regelmatig gebruiken van drugs een kostelijke aangelegenheid. De enige oplossing om dit te financieren lijkt dan vaak de criminaliteit (dealen, stelen, prostitutie, ...), vooral wanneer de gebruiker verslaafd is aan het produkt. Van de legale drugs kan enkel alcohol aanleiding geven tot juridische problemen, namelijk in het geval van openbare dronkenschap en van dronken rijden. Illegaal druggebruik is per definitie onwettelijk en bijgevolg strafbaar.

MIDDELEN	EFFECTEN OP KORTE TERMIJN	EFFECTEN OP LANGE TERMIJN
BEWUSTZIJNSVERANDERENDE MIDDELEN		
CANNABIS	Verwijde pupillen, kalmerend, opgewektheid, toenemende eetlust, veranderde tijds- en ruimtebeleving, verminderd oordeels- en concentratievermogen, verhoogde sensualiteit. Tripeffecten, soms lichte hallucinaties.	Lichamelijke schade is niet met zekerheid aangetoond. De problemen situeren zich vooral op psycho-sociaal vlak. Geestelijke afhankelijkheid is mogelijk.
LSD	Verwijde pupillen, versneld hartritme, zweten, misselijkheid. Duur van een trip: ca. 12 uur. Persoon is in zichzelf gekeerd, visuele hallucinaties, veranderde zintuiglijke ervaring, angst.	Soms depressie en psychotische symptomen. Flash-back: dagen of weken na het gebruik kan het effect soms spontaan terug optreden, zonder dat opnieuw gebruikt wordt. Geestelijke afhankelijkheid bij heel regelmatig gebruik.
STIMULERENDE BEWUSTZIJNSVERANDERENDE MIDDELEN		
XTC	Milde euforie, gevoelens van helderheid en kalmte; woede en vijandigheid verdwijnen, verhoogde sensualiteit. Hallucinaties, misselijkheid, zweten, verhoogde bloeddruk en versnelde hartkloppingen.	Soms depressies en vermoeidheid. Flash-back (zie ook LSD). Lichamelijke en geestelijke afhankelijkheid.
SNUIFMIDDELEN		
lijmen benzine ontvlekkers ether white spirit	De effecten zijn afhankelijk van de dosis en de technieken zijn erg verschillend. Licht euforisch roeseffect van zeer korte duur. Irritaties van ogen, neus en keel. Soms braakneigingen, hoofdpijn, waanvoorstellingen.	Mogelijke beschadiging van de hersenen, longen, lever, nieren, beenmerg, oogvlies en zenuwen. Effecten verschillen sterk naargelang het produkt. Kans op lichamelijke en geestelijke afhankelijkheid.

MIDDELEN	EFFECTEN OP KORTE TERMIJN	EFFECTEN OP LANGE TERMIJN
STIMULERENDE MIDDELEN		
COCAÏNE	Verwijde pupillen, versneld hartritme, kort stimulerend effekt, verminderde vermoeidheid en honger. Intense kalmerende en euforische rusttoestand bij spuiten.	Opgewondenheid, slapeloosheid, vermageren. Soms ook achtervolgingswanen en gevoelshallucinaties. Sterke geestelijke afhankelijkheid.
AMFETAMINES	Verwijde pupillen, versneld hartritme, verhoogde bloeddruk. Vermindert: vermoeidheid, honger, slaap, zelfkritiek. Verhoogt: waakzaamheid, concentratie, zelfvertrouwen, euforische stemming.	Verhoogde bloeddruk, hartkloppingen, transpiratie,vermageren. Rusteloosheid, prikkelbaarheid, agressie, achtervolgingswaanzin. Sterke geestelijke afhankelijkeheid.
VERDOVENDE MIDDELEN		
ALCOHOL	Verschillend naargelang de persoonlijkheid en de omstandigheden.	Schade aan lever, hersenen, zenuwen, maag, hart en spieren. Ondervoeding. Sociale, familiale en professionele problemen. Geestelijke en lichamelijke afhankelijkheid.
HEROÏNE	Vernauwde pupillen, vertraagd ademhalings- en hartritme, droge mond, gevoel van geborgenheid en warmte, rustgevend, pijnstillend.	Constipatie, verminderde eetlust en vermagering, aantasting van intellectueel functioneren en coördinatie, verminderde seksuele activiteit. Familiale, sociale en professionele problemen. Sterke geestelijke en lichamelijke afhankelijkheid.

3 *Druggebruik in fasen*

Druggebruik en drugverslaving worden vaak willekeurig naast elkaar gebruikt. Het gebruik van drugs leidt echter niet automatisch tot drugverslaving of probleemsituaties. Of iemand verslaafd wordt aan een bepaalde drug hangt af van het middel zelf, de wijze van gebruik, de persoonlijkheid van de gebruiker en de reactie van de omgeving en de samenleving. We onderscheiden *verschillende stadia van druggebruik*, gaande van experimenteel over regelmatig en overmatig gebruik tot verslaving.

3.1 De fase van kennismaking en experimenteren

Kennismaking met drugs vindt meestal op zeer jeugdige leeftijd plaats. Heel wat jongeren hebben reeds voor hun twaalfde levensjaar de eerste ervaringen met alcohol en tabak achter de rug. Deze ervaringen spelen zich vaak thuis af, bijvoorbeeld naar aanleiding van een feest. Het eerste gebruik van illegale middelen gebeurt meestal in de vriendengroep. Opvallend in de kennismakingsfase is dat het "genotsaspect" nauwelijks een rol speelt. Bijna niemand vindt het eerste glas bier, de eerste sigaret of de eerste joint lekker.
De kans dat een jongere kennis maakt met alcohol en tabak is aanzienlijk groter dan de kans op kennismaking met illegale drugs zoals cocaïne en heroïne. Dit hangt vooral samen met de beschikbaarheid van de verschillende drugs. Voor wat betreft het gebruik van illegale drugs houdt een meerderheid van de jongeren het na een eerste fase van experimenteren voor bekeken. Voor legale drugs zoals alcohol en tabak is dat meestal omgekeerd.

3.2 De fase van regelmatig gebruik

Wanneer men na een periode van experimenteren met drugs doorgaat met gebruiken, komt men tot regelmatig gebruik. Dat hoeft niet noodzakelijk tot problemen te leiden. Matig gebruik van bijvoorbeeld alcohol levert voor de meeste mensen geen problemen op. Ook in de fase van regelmatig gebruik kan men steeds beslissen om te stoppen met gebruik.

3.3 De fase van overmatig of excessief gebruik

Diverse factoren beïnvloeden het druggebruik en de evolutie in het gebruik. Of iemand evolueert van regelmatig gebruik naar overmatig gebruik wordt bepaald door de drug zelf (Middel), de persoonlijkheid van de gebruiker (Mens) en zijn sociale omstandigheden (Milieu). Zo is het voor een persoon die niet of slecht geleerd heeft om "leefproblemen" op te lossen heel goed mogelijk dat hij/zij door het gebruik van bijvoorbeeld alcohol of heroïne het verdovend effect ervaart en daaruit leert dat zijn/haar problemen "tijdelijk" verdwijnen. Deze leerervaring wordt bekrachtigd en een volgende keer, als hij/zij opnieuw problemen ervaart, zal hij/zij weer een van deze middelen gebruiken om met de problemen om te gaan.

3.4 DE FASE VAN VERSLAVING

Na verloop van tijd kan de fase van overmatig gebruik overgaan in verslaving. Hierbij raakt de gebruiker verstrikt in een vicieuze cirkel. Om zijn problemen te ontlopen gebruikt hij drugs. Hij raakt afhankelijk van drugs en hierdoor ontstaan nog meer problemen (op fysiek, psychisch, sociaal, financieel, juridisch, ... vlak).

In deze verschillende stadia van druggebruik heeft de gebruiker steeds de keuze tussen stoppen of doorgaan. Dit doorgaan kan zich ofwel stabiliseren, ofwel progressief leiden tot een volgende fase. Bij elke fase kan men ook teruggaan naar de vorige fase.
In elk van deze fasen spelen uiteenlopende motieven voor gebruik een rol. In de kennismakingsfase en de fase van regelmatig gebruik spelen vooral motieven van sociale aard mee, in de fase van overmatig en verslaafd gebruik hebben vooral persoonlijke factoren een invloed. Bovendien beïnvloeden de eigenschappen van de gebruikte drug eveneens het verslavingsrisico.

4 Meer informatie over drugs

Wanneer je je uitvoerig wilt informeren over de verschillende produkten kan je ook de volgende brochures raadplegen. Deze brochures zijn te bekomen bij de VAD, Gustave Schildknechtstraat 9, 1020 Brussel (02/422.49.69). Ook een telefoontje naar de Druglijn (078/15.10.20) kan je heel wat informatie opleveren.

• *"Achtergrondinformatie drugs"*
Deze brochure, uitgegeven door de VAD, geeft een uitgebreid overzicht van de verschillende illegale drugs. Verder wordt stilgestaan bij de redenen waarom mensen drugs gebruiken en de risico's die aan druggebruik verboden zijn. Ook de wetgeving en hulpverleningsmogelijkheden worden belicht.

• *"Drugs, zet het uit je kop"*
Dit is een luchtige brochure van de VAD die op een jonge manier de verschillende drugs, hun effecten en risico's voorstelt. Deze brochure richt zich naar de jeugdige lezer.

• *"Druggebruik"*
Deze brochure van het VSPP geeft informatie over de produkten, het gebruik, de risico's en de gevolgen. Voor wie zich een concreet beeld wil vormen van de verschillende drugs komen de kleurenfoto's van pas.

• *"De Druglijn 078/15.10.20."*
De Druglijn is een telefoonservice waar je terecht kan met al je vragen in verband met drank, drugs en pillen. De Druglijn is elke week- en zaterdag bereikbaar tussen 15.00 u. en 21.00 u. tegen zonaal tarief.

Drugs en wetgeving

Met dit hoofdstuk willen we een algemeen beeld geven van de drugwetgeving. Wanneer we iets willen zeggen over de wetgeving in verband met drugs, moeten we een onderscheid maken tussen legale en illegale drugs. Sommige drugs, zoals alcohol en tabak worden binnen onze maatschappij aanvaard en zijn legale produkten. Andere drugs, zoals cannabis, XTC, cocaïne, heroïne en dergelijke zijn niet maatschappelijk aanvaard en worden bestempeld als illegaal.

1 Wat zegt de wet over illegale drugs ?

De basis van de Belgische drugwet is de *wet van 24 februari 1921* betreffende het verhandelen van gifstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica. De laatste wijziging van deze wet dateert van *9 juli 1975*.

De wet spreekt over *"gifstoffen, slaapmiddelen, verdovende stoffen, ontsmettingsmiddelen en antiseptica (...) en andere psychotrope stoffen dan verdovende middelen en slaapmiddelen, die afhankelijkheid kunnen teweegbrengen"*. Welke produkten als verboden worden beschouwd, staat niet in de wet zelf vermeld, maar op een *lijst in Koninklijke Besluiten* (KB's). Iemand kan dus alleen strafrechtelijk vervolgd worden wanneer hij strafbare feiten gepleegd heeft die te maken hebben met de produkten op deze lijst.

De Belgische drugwet maakt géén onderscheid tussen *"soft en hard drugs"*. In principe kan de verkoop van hasj een even zware straf opleveren als de verkoop van cocaïne. Ook over *de hoeveelheid* worden geen richtlijnen gegeven. Het bezit van 5 gram of 5 kilo drugs maakt in principe geen verschil uit. In de praktijk wordt daar echter wel rekening mee gehouden en laat de wetgever het over aan de rechter om een juiste strafmaat te bepalen.

1.1 WAT IS STRAFBAAR ?

➲ ***Wat mag er allemaal niet?***

Het vervaardigen, het vervoer, de uitvoer, de invoer, de verkoop, het te koop stellen, het afleveren, het aanschaffen en het bezit van verboden middelen is strafbaar.
Wie de verboden stoffen wil verkopen of afleveren , uitvoeren, invoeren, ... heeft hiervoor een vergunning nodig. Aankoop of bezit voor een geneeskundig voorschrift vallen niet onder het verbod en artsen en apothekers hebben sowieso een vergunning voor hun beroepsuitoefening.

➲ *Is het gewoon gebruik van drugs dan strafbaar?*

De wet zegt inderdaad niet expliciet dat het gebruik van drugs strafbaar is. Toch wordt in de rechtspraak aangenomen dat gebruikers drugs bezitten of ze tenminste hebben aangeschaft of ingevoerd. *Gebruikers zijn dus strafbaar.*
Maar iemand die "onder invloed" betrapt wordt (of het gebruik toegeeft) zonder dat hij drugs in zijn bezit heeft, zal slechts zelden op dat enkele feit veroordeeld worden.

➲ *Hou je jeugdhuis in de gaten!*

De wet voorziet uitdrukkelijk dat het *gebruik in groep* en het vergemakkelijken van het gebruik door het *ter beschikking stellen van een lokaal* ook strafbaar is. Als verantwoordelijke van het jeugdhuis of leider van de jeugdbeweging moet je, wettelijk gezien, onverbiddelijk optreden wanneer je druggebruik vaststelt. De verantwoordelijke moet de gebruiker(s) wegsturen. Het is echter niet vereist dat je een echte, actieve drugbestrijding voert (fouilleren van wie binnenkomt, aangifte bij politie, ...). Wanneer je niet op de hoogte was van het druggebruik kan je ook niet gestraft worden.
Ook *op een andere manier druggebruik vergemakkelijken*, bijvoorbeeld door je auto uit te lenen om er drugs mee te halen, is strafbaar. Wanneer je het gebruik van illegale drugs in de instuifruimte van het jeugdhuis of de lokalen van de jeugdbeweging oogluikend toelaat, kan je op basis van de drugwet vervolgd worden.

➲ *Bij het kampvuur geef je best geen joint door!*

Aanzetten tot druggebruik is eveneens strafbaar. In een tijdschrift het gebruik van illegale drugs propageren of op een popconcert het publiek aanmoedigen om een jointje op te steken, valt onder dit verbod. "Aanzetten tot" is echter niet hetzelfde als "verdedigen". Je mag vrij je mening uiten over drugs en bijvoorbeeld een T-shirt dragen met de tekening van een cannabisblad en de tekst "Legalize it" erop.
Een jeugdleider die een joint doorgeeft of hem enkel presenteert aan zijn gasten, kan daarvoor bestraft worden. Zelfs als er geen sprake is van druggebruik door de andere persoon staat de aanzetter open voor vervolging.

➲ *De kelder van het jeugdhuis is geen kwekerij!*

Het verbouwen van planten waaruit verboden stoffen (gifstoffen, slaapmiddelen, ...) kunnen getrokken worden, is strafbaar. Maar ... voor deze wettelijke bepaling bestaat nog geen uitvoeringsbesluit en dus kan ze nog niet toegepast worden. Een cannabisplantje op de vensterbank van het jeugdhuis of op het speelterrein van de jeugdbeweging is dus toegelaten? Neen, opgelet.
Bij sommige planten zijn bepaalde *onbewerkte onderdelen* van de plant op zich in de lijst als verdovend middel opgenomen (cannabisplant, cocaplant, ...). Zo'n plant in het jeugdhuis of jeugdbewegingslokaal, komt dus overeen met het bezit van een verboden drug. Het bezit van de zaadjes van zulke "drugplanten" is niet strafbaar.
Bepaalde zwammen met hallucinogene eigenschappen (bv. stropharia, conocybe, psyloybe, ...) staan eveneens rechtstreeks op de verbodslijst.

1.2 WAT MAG DE POLITIE ?

➲ *Identiteitscontroles*

De politie kan je identiteit controleren indien zij, op grond van je gedragingen, materiële aanwijzigingen of omstandigheden van tijd en plaats, redelijke gronden heeft om te denken dat je wordt *opgespoord*, dat je hebt gepoogd of je voorbereidt om een *misdrijf* te plegen. De politieambtenaar moet een redelijke grond hebben om te denken dat je in één van deze gevallen verkeert. Willekeurige controle is dus onmogelijk.
Systematische identiteitscontroles zijn toegelaten bij grotere manifestaties waar men voor incidenten vreest. Wanneer je in de instuifruimte van het jeugdhuis of de lokalen van de jeugdbeweging bijvoorbeeld een "blow-in" organiseert, kan de politie overgaan tot systematische identiteitscontroles.
Wanneer de politie je identiteit wil nagaan en je hebt je identiteitskaart niet op zak, kan men je meenemen om je identiteit te onderzoeken. In geen geval mag je voor een identiteitscontrole langer dan 12 uren worden opgehouden.

➲ *Fouilleren*

Een *veiligheidsfouillering* wordt uitgevoerd omwille van veiligheidsredenen. Wanneer de bestuurlijke politie wil nagaan of je geen wapen draagt of een ander voorwerp dat gevaarlijk is voor de openbare orde, kan zij overgaan tot een oppervlakkige en vluchtige betasting van je lichaam en kleding en een controle van je bagage. Voor deze fouillering mag je niet langer dan één uur worden opgehouden.
Wanneer je aangehouden bent of wanneer er aanwijzigingen bestaan dat je overtuigingsstukken of bewijsmateriaal van een misdrijf bij je draagt, is *gerechtelijke fouillering* toegestaan. Voor deze systematische en grondige betasting van je lichaam en kleding, alsook controle van je bagage door de gerechtelijke politie mag je niet langer dan zes uren worden opgehouden.
Belangrijk om weten is dat een veiligheidsfouillering, bijvoorbeeld bij een voetbalmatch of een belangrijk proces in de rechtbank, steeds moet gebeuren door een persoon van hetzelfde geslacht als de gefouilleerde.

➲ *Nemen van een urinestaal*

Het *nemen van een urinestaal* wordt door justitie (politie, parket, ...) gebruikt om druggebruik op te sporen. In het kader van de drugwetgeving is het nemen van een urinestaal niet wettelijk geregeld zoals het nemen van een bloedstaal wanneer een positieve ademtest werd afgelegd in het verkeer.
Een urine-onderzoek wordt beschouwd als "een onderzoek aan het lichaam". Van zo'n onderzoek aan het lichaam veronderstelt de wet dat het "*het geslachtelijk schaamtegevoel*" van de betrokkene krenkt. Daarom mag zo'n onderzoek slechts in zeer uitzonderlijke omstandigheden (na tussenkomst rechtbank) worden uitgevoerd en kan er geen sprake zijn van dwang als de te onderzoeken persoon weigert zich te onderwerpen aan het onderzoek.
Wie bij een razzia in het jeugdhuis of het jongerencafé weigert om te plassen, kan hiertoe niet gedwongen worden. Toch zal het niet gunstig overkomen als je weigert een urinestaal te geven. Op die manier geef je de indruk dat je iets te verbergen hebt.

➲ *Nemen van een bloedstaal*

Voor het *nemen van een bloedstaal* bestaat er in het kader van de drugwetgeving geen wettelijke regeling zoals dat in verkeerszaken (na positieve ademtest) en voor gewone misdrijven wel het geval is teneinde de staat van dronkenschap van de dader en eventueel het slachtoffer vast te stellen.
Het nemen van een bloedstaal komt in het onderzoek naar druggebruik dan ook weinig voor. Meestal geeft men de voorkeur aan een urinestaal omdat - voor zover de gecontroleerde uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven - er geen geneesheer vereist is voor de afname van een urinestaal.

➲ *Sporen van druggebruik*

Hoelang sporen van druggebruik in het lichaam aanwezig blijven, hangt af van verschillende zaken: voedingsgewoonten, metabolisme, nierfunctie, hoelang en hoeveel je gebruikte, hoe gevoelig de test is, ...
Een ruwe schatting:

- Alcohol: 12 tot 24 uren
- Cannabis: toevallig gebruik: 2 tot 7 dagen
  geregeld gebruik: tot 30 dagen en zelfs langer.
  Cannabis stapelt zich op in het vetweefsel. Bij verbranding van het vetweefsel, bijvoorbeeld als je een zware inspanning levert, zullen opnieuw sporen van cannabis vrijkomen.
- XTC: 2 tot 4 dagen
- LSD: 2 tot 4 dagen
- Cocaïne: 12 uren tot 3 dagen
- Heroïne: 1 tot 2 dagen, bij regelmatig gebruik tot 72 uren

➲ *Huiszoeking*

Het onderzoek van een woning is een dwangmaatregel die in principe enkel kan uitgevoerd worden door de *onderzoeksrechter* zelf of op grond van een *huiszoekingsbevel* dat uitgaat van de onderzoeksrechter. Een huiszoeking is enkel toegestaan tussen 05.00 uur en 21.00 uur.
Als *uitzondering* op de regel (dus zonder tussenkomst van onderzoeksrechter) kan een huiszoeking enkel in volgende gevallen:

- in geval van betrapping op heterdaad van een misdrijf, op de plaats van het misdrijf en in het huis van de verdachte of wanneer het hoofd van het huis waarin een misdrijf gepleegd werd, verzoekt om een huiszoeking
- als de bewoner uitdrukkelijk schriftelijk toestemming geeft voor de huiszoeking
- wanneer uit een woning een oproep komt in geval van brand of overstroming

De drugwet voorziet uitdrukkelijk dat een huiszoeking *ten allen tijde* (dus ook in de periode tussen 21.00 uur en 05.00 uur en zonder tussenkomst van de onderzoeksrechter) mogelijk is:

- in lokalen die bestemd zijn voor het opslaan en vervaardigen van gereglementeerde produkten waarvoor de uitbater een vergunning bezit
- als er vooraf voldoende zekerheid bestaat dat er drugs in groep gebruikt worden.

De politiediensten mogen binnen in openbare plaatsen, zoals de instuifruimte van het jeugdhuis of de lokalen van de jeugdbeweging, maar enkel tijdens de openingsuren. In dat geval spreekt men niet van een huiszoeking, maar van *"een recht van toegang en toezicht in voor het publiek toegankelijke plaatsen"*. Het zoekingsrecht mag echter niet worden uitgebreid tot de privé-lokalen die er eventueel aan verbonden zijn.

➲ *Arrestatie*

Er is een belangrijk onderscheid tussen een administratieve en een gerechtelijke arrestatie.
Een *administratieve arrestatie* door de politie moet kaderen in het voorkomen van een misdrijf of in functie van de ordehandhaving (bv. om iemands identiteit te controleren, bij openbare dronkenschap, ...). Deze vrijheidsberoving is beperkt tot maximum 12 uren.
Een *gerechtelijke arrestatie* kadert in het onderzoek naar een strafbaar feit en kan slechts plaatsvinden nadat een misdrijf werd gepleegd. In principe is enkel de Procureur des Konings bevoegd om iemand aan te houden. Slechts in geval van betrapping op heterdaad kan de politie tot een gerechtelijke arrestatie beslissen (die nadien door de Procureur des Konings moet bevestigd worden). Deze vrijheidsberoving mag nooit langer dan 24 uren duren.
De *onderzoeksrechter* kan in een *bevel tot medebrenging* eisen dat iemand tot bij hem komt voor een ondervraging (van de verdachte) of een verhoor (van de getuige). Wie niet vrijwillig komt, kan hiervoor - tot maximum 24 uren - worden aangehouden.
Tenslotte beschikt de onderzoeksrechter over het *bevel tot aanhouding* om een verdachte van zijn vrijheid te beroven. Binnen de 5 dagen moet deze aanhouding bevestigd worden door de *Raadkamer*.

1.3 WELKE STRAFFEN STAAN OP DRUGMISDRIJVEN ?

➲ ***Gevangenis en/of boete***

De drugwetgeving voorziet redelijk zware straffen. Alle gewone drugmisdrijven kunnen worden bestraft met een gevangenisstraf van 3 maanden tot 5 jaren en/of een boete van 1.000 tot 100.000 frank (deze boete is momenteel te vermenigvuldigen met 200). Er zijn een aantal *verzwarende omstandigheden* (betrokkenheid van minderjarigen, lid of leider van een drugorganisatie, ...) die de normale strafmaat aanzienlijk verhogen. Strafvermindering is mogelijk als de rechter *verzachtende omstandigheden* aanvaardt. Wat als verzachtende omstandigheden kan worden aangevoerd, wordt niet in de wet opgesomd. Voorbeelden zijn: een blanco strafregister, het feit dat de overtreder een ontwenningskuur heeft gevolgd, ...

➲ ***Strafvermindering wegens onthulling***

Dit is *specifiek in drugzaken*: wie aan de overheid de identiteit van de daders van drugmisdrijven bekendmaakt of de overheid op de hoogte brengt van drugmisdrijven, kan onder bepaalde voorwaarden worden vrijgesteld van straf of kan strafvermindering krijgen.

➲ *De omzendbrief van Minister Wathelet (mei 1993)*

Deze nationale omzendbrief moet sinds 1 september 1993 door alle parketten worden toegepast. Ze beoogt een *gemeenschappelijk strafrechtelijk beleid inzake verdovende middelen*. Er wordt nadruk gelegd op de psycho-sociaal-medische begeleiding van de druggebruiker. Kerngedachte is dat geen enkele (drug)zaak zomaar geseponeerd mag worden.
In de omzendbrief wordt een onderscheid gemaakt tussen drie types van druggebruik waarbij telkens andere maatregelen worden voorgesteld:

- de *gelegenheidsgebruiker*: gaat het om een losstaand feit, gebruik met minderjarigen, gebruik verbonden aan een ander misdrijf, ...?
- de *gewoontegebruiker*: eerste dossier, meerdere dossiers, andere misdrijven, ...?
- de *verkoper* (met winstgevend doel): verkoop aan minderjarigen, verkoop gevolgd door overlijden, ...?

De voorgestelde maatregelen zijn zwaarder voor de tweede en nog zwaarder voor de derde categorie. De uitvoering van deze richtlijn verschilt echter van parket tot parket. De drugproblematiek in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen is immers niet te vergelijken met deze in het gerechtelijke arrondissement van bijvoorbeeld Veurne.

1.4 WAT GEBEURT ER WANNEER JE MET DRUGS WORDT BETRAPT ?

Van zodra je wordt betrapt met drugs op zak ben je strafbaar wegens een inbreuk op de drugwet. Zoals bij elk vastgesteld misdrijf zal een proces-verbaal worden opgesteld. Daarin wordt beschreven wat er door de politie werd vastgesteld. Hierbij moet je zelf ook een verklaring afleggen over het gebeurde.

In de praktijk zal de politie een eerste onderzoek uitvoeren wat betekent dat de gevonden drugs in beslag genomen en getest worden. Meestal zal ook worden overgegaan tot fouillering en huiszoeking met toestemming.

Wanneer het om kleine hoeveelheden gaat, wordt het parket meestal niet ingelicht. Bij grote hoeveelheden en zeker wanneer je door de politie van je vrijheid wordt beroofd, zal men de substituut van dienst contacteren. In de meeste gevallen is dat de substituut gespecialiseerd in drugzaken. Deze beslist dan hoe de zaak verder wordt afgehandeld:

- ofwel word je terug in vrijheid gesteld;
- ofwel word je ter beschikking gesteld. Dit houdt in dat je onder aanhoudingsmandaat kan geplaatst worden door de onderzoeksrechter. Gebeurt dit niet binnen de 24 uren (te rekenen vanaf je vrijheidsberoving), dan moet je opnieuw in vrijheid worden gesteld.

Het proces-verbaal wordt steeds overgemaakt aan het parket. Vaak wordt een dossier door het parket zonder gevolg gerangschikt of geseponeerd (bv. bij het bezit van een kleine hoeveelheid en wanneer je een blanco strafregister hebt). In elk geval ben je vanaf dat ogenblik gekend bij het parket voor inbreuken op de drugwetgeving. Wanneer een zaak geseponeerd werd, zal je er de tweede keer misschien niet meer zo gemakkelijk van af komen.

In andere gevallen zal het parket het onderzoek verder zetten door bijkomende opdrachten te geven aan de politiediensten (beslag op het voertuig dat gediend heeft om de drugs te vervoeren, beslag op gelden waarvan men vermoedt dat ze uit drugverkoop zijn voortgekomen, ...) of door de onderzoeksrechter aan te spreken voor bijvoorbeeld een aanhoudingsbevel, een bevel tot huiszoeking.

Voor minderjarigen (personen jonger dan 18 jaar) ligt de procedure enigzins anders. Als minderjarige kan je zaak ofwel worden geseponeerd, ofwel kan je samen met je ouders worden uitgenodigd bij de substituut van de afdeling jeugdbescherming. Hier hangt een ernstige waarschuwing aan vast. In geval van herhaling kan inmenging van de jeugdrechter worden gevraagd die in het ergste geval kan beslissen tot plaatsing in een instelling. Een derde mogelijkheid is dat je onmiddellijk voor de jeugdrechter wordt geleid. Vanaf het moment dat de jeugdrechter is ingeschakeld sta je onder zijn/haar toezicht tot je meerderjarig wordt en zal je in geval van herhaling bijna altijd opnieuw worden voorgeleid om voor dezelfde jeugdrechter te verschijnen.

2 *Wat zegt de wet over legale drugs ?*

2.1 Alcohol

De Belgische wetgeving controleert het schenken van *sterke dranken* in drankgelegenheden (met vergunningen). Ook de *produktie* van alcoholhoudende dranken wordt gereglementeerd, voornamelijk omwille van fiscale en economische redenen.

Daarnaast is er de *beteugeling van dronkenschap*, waarbij worden bestraft:

- zich in staat van dronkenschap bevinden in een openbare plaats;
- het schenken van alcoholische dranken aan een persoon die kennelijk dronken is;
- het doen drinken van een persoon die kennelijk dronken is;
- het opdienen van alcohol aan minderjarigen beneden de 16 jaar.

Het is een aanrader je als jeugdhuis of jeugdbeweging niet enkel te fixeren op de illegale drugs. Als tapper in het jeugdhuis of tijdens een fuif van de jeugdbeweging ben je evengoed strafbaar wanneer je iemand die duidelijk boven zijn theewater is of een jongere onder de 16 jaar een pintje tapt.

Het alcoholverbruik in het wegverkeer is eveneens gereglementeerd. Een alcoholpercentage vanaf 0,5 promille in het bloed is strafbaar (sinds december 1994).

2.2 Tabak

De wetgeving op de *tabaksreclame* (KB van 20 december 1982) beperkt deze reclame tot meer objectieve informatie: naam van fabrikant en produkt, merk en merkteken, afbeeldingen van voorwerpen die rechtstreeks met tabaksverbruik te maken hebben, het gehalte aan teer en nicotine en de gegevens over de prijs en de hoeveelheid.

Deze wetgeving wordt door de industrie zowel omzeild als overtreden: de aloude thema's en s-feerbeelden worden nu getoond als reclame voor lucifers, aanstekers, ... Uit onderzoek blijkt dat vooral jongeren vatbaar zijn voor deze reclameboodschappen. De wetgever heeft reeds een aantal aanpassingen doorgevoerd om deze omzeilingen te voorkomen.

Om het *niet-roken te beschermen* en te steunen werd een KB uitgevaardigd waardoor het roken in openbare gebouwen vanaf 1 september 1987 werd verboden. Een (voorlopige) definitieve versie is het KB van 1 januari 1991 dat o.a. volgende bepalingen bevat:

- om rokers erop attent te maken dat het roken in openbare plaatsen verboden is, moeten één of meerdere rookverbodstekens worden aangebracht;
- het rookverbod is van kracht in gesloten plaatsen die toegankelijk zijn voor het publiek en die deel uitmaken van inrichtingen of gebouwen behalve voor plaatsen waarin als voornaamste activiteit voedingsmiddelen en/of dranken ter consumptie worden aangeboden. Voor gesloten ruimten zijn er bepalingen opgenomen in verband met ruimten voorbehouden voor rokers. In alle gesloten plaatsen waar voedingsmiddelen en/of dranken ter consumptie worden aangeboden en waar effectief mag worden gerookt, moet een afzuigsysteem of verluchtingssysteem worden geïnstalleerd.

2.3 PSYCHOPHARMACA

Een KB van 9 juli 1984 regelt de *reclame* op geneesmiddelen en voorziet dat elke farmaceutische firma een verantwoordelijke voor reclame moet hebben die ter verantwoording kan geroepen worden door de overheid.

Het KB van eind augustus 1984 bepaalt dat alle geneesmiddelen tegen november van 1988 een *patiëntenbijsluiter* dienden te bevatten. Alvorens een geneesmiddel te gebruiken, is het zeer zinvol de bijsluiter te lezen. Hierin wordt gewezen op mogelijke bijwerkingen en gevaren van gecombineerd gebruik. Vooral de combinatie met alcohol houdt bij een groot aantal geneesmiddelen risico's in. Ook wanneer men handelingen moet verrichten die een grote concentratie vereisen (auto besturen, ...) wordt het gebruik van bepaalde geneesmiddelen afgeraden.

Verschillende KB's reglementeren de verkoop van slaap- en kalmeermiddelen, opwekkende middelen en pijnstillers. Slaap- en kalmeermiddelen en opwekkende middelen zijn enkel nog met doktersvoorschrift te verkrijgen. Bij de pijnstillers zijn er nog steeds een aantal zonder doktersvoorschrift te verkrijgen. Een geneesmiddel dat je zonder voorschrift kan krijgen, is echter niet totaal ongevaarlijk. Elk geneesmiddel houdt in zekere mate gevaren in wanneer je het te lang, in te hoge concentratie of in combinatie met andere produkten gebruikt.

2.4 ANDERE

Het gebruik van *cafeïne* is legaal en wordt als volledig normaal beschouwd.

Vluchtige snuifmiddelen zoals ontvlekkers, lijm, produkten om verf te verdunnen, ... zijn vrij in de handel te koop en het gebruik ervan is legaal, wat zeker niet wil zeggen dat deze produkten ongevaarlijk zijn.

Spelmateriaal

1 *Het Alcoholspel*

➲ *Spelgegevens* :
Het spel wil bijdragen tot attitudevorming ten aanzien van alcoholgebruik bij jongeren van +15 jaar via het overbrengen van informatie en het laten ervaren van bepaalde spanningssituaties die met alcoholgebruik verband kunnen houden.
Vertrekkende van een aantal vragen en situatieschetsen kunnen de spelers jetons verdienen naargelang hun gedrag. De bedoeling is zoveel mogelijk groene jetons - die wijzen op gezond gedrag - te verzamelen. Het spel vertrekt vanuit de reeds verworven kennis of attitude van de spelers.

- Doelgroep: 15 tot 20-jarigen (ideaal met 1 à 2 begeleiders)
- Aantal spelers: 4 - 18 (ideaal met 6 spelers)
- Speelduur: 2 à 3 uren

➲ ***Aankoop- en ontleeninformatie*** :
Het Alcoholspel wordt niet meer uitgegeven, maar is wel nog te ontlenen bij:

- Diocesane Animatiedienst Bezinningsdagen - Tel. 03/542.22.45
  Prijs: 100 fr. per 14 dagen, geen waarborg
- JAC Oostende - Tel. 059/50.57.45
  Prijs: Gratis, 200 fr. waarborg
- JAC Aalst - Tel. 053/70.38.88
  Prijs: Het spel wordt enkel onder begeleiding gegeven en maakt deel uit van een ruimere vorming. De prijs is afhankelijk van het soort vorming.
- JAC Kortrijk - Tel. 056/21.04.42
  Prijs: 500 fr. per ontlening + 500 fr. waarborg
- CAD Limburg - Tel. 011/27.42.98
  Prijs: 150 fr. per week + 1.000 fr. waarborg

2 *Verslingerd*

➲ *Spelgegevens* :
Doel van het spel is het herkennen van verborgen verleiders als een mogelijke uitnodiging tot verslaving aan de hand van situatieschetsen. De spelers ontdekken wat het betekent verslaafd te zijn en hoe ze zich ertegen kunnen wapenen.
Gezamelijk zoeken de spelers naar oplossingen voor beschreven situatieschetsen. Er komen ook een aantal opdrachten in voor. Eventueel is het spel als bosspel te spelen.

- Doelgroep : jongeren van 10 tot 14 jaar (ideaal met begeleiding)
- Aantal spelers: 3 tot 8 spelers
- Speelduur: 2 à 3 uren

➲ *Aankoop- en ontleeninformatie* :
Het spel Verslingerd kan je aankopen bij het CIS, maar is nergens te ontlenen.
- Centrum voor Informatieve Spelen - Tel. 016/22.25.17
  Prijs: 475 fr.

3 Drugs en tabak

➲ *Spelgegevens* :
Op een ludieke wijze wordt informatie gegeven. Het spel doet de spelers nadenken over de verschillende soorten drugs, de verslavingsproblematiek en de mogelijke oorzaken van druggebruik.
Drugs en Tabak is samengesteld uit een aantal methodieken waarmee rond drugs en druggebruik kan gewerkt worden. Bijvoorbeeld via kantenartikels een discussie opzetten, de "gevaarlijk-gedrag-enquête" als aanzet tot verdere discussie, ... Deze methodieken maken deel uit van de brochure "Vorming à la carte".
- Doelgroep : verantwoordelijken, medewerkers en bezoekers van jeugdhuizen
- Aantal spelers: ongeveer 15 deelnemers
- Speelduur: zelf te bepalen

➲ *Aankoop- en ontleeninformatie* :
De brochure "Vorming à la carte", waarvan Drugs en Tabak deel uitmaakt, kan je aankopen bij JGM.
- Jongerengemeenschappen - Tel. 03/231.90.17
  Prijs: 300 fr.

4 Cold Turkey

➲ *Spelgegevens* :
Via het spel leren de jongeren een eigen mening te vormen over verslaving en het gebruik van drugs in de brede zin van het woord. De jongeren worden er ook op gewezen dat het drugprobleem niet enkel een persoonlijk probleem is, maar dat het ingekaderd zit in een bredere maatschappelijk context.
Cold Turkey is een spel rond vier verschillende vormen van verslaving: drugs, tabak, alcohol en medicijnen. Het spel wordt gespeeld op een groot bord en tijdens het spel wordt informatie doorgespeeld en moeten opdrachten worden uitgevoerd. Er wordt vanuit het C.I.S. een begeleider voorzien indien op voorhand aangevraagd.
- Doelgroep : jongeren vanaf 14 jaar
- Aantal spelers: 8 tot 16 spelers (met begeleiding)
- Speelduur: 2 tot 2,5 uur

➲ *Aankoop- en ontleeninformatie* :
Cold Turkey is enkel met begeleiding vanuit het CIS te verkrijgen. Je vraagt het spel dan ook best een drietal weken op voorhand aan.
- Centrum voor Informatieve spelen - Tel. 016/22.25.17
  Prijs: 1950 fr. per begeleider (+ 8 fr/km. vervoersonkosten)

5 *Snel verkeerd*

➲ *Spelgegevens* :
Via het spel wordt gewezen op de verantwoordelijkheid van bestuursleden, beroepskrachten en medewerkers/leiders van een jeugdhuis of jeugdbeweging. Ze worden gestimuleerd om op te komen voor de belangen van jongeren.
Het pakket bevat verschillende onderdelen die ook apart bruikbaar zijn: situatietoneel, stellingenspel, reactiespelletjes, een alcoholkwis en een videocassette.

- Doelgroep : medewerkers en bezoekers van jeugdhuizen en jeugdbewegingen
- Aantal spelers: zowel voor grote als kleine groepen
- Speelduur: afhankelijk van de gebruikte methodieken

➲ *Aankoop- en ontleeninformatie* :
Het spel behoort samen met het Rechtbankspektakel (zie 6) en De ronde van Biervliet (zie 7) tot één activiteitenkoffer. Deze koffer is te koop bij het CAD Groningen en kan bij drie organisaties worden ontleend.

- CAD Groningen - Tel. 00-31-50/18.23.55
  Prijs: voor de volledige koffer (Snel verkeerd, Rechtbankspektakel en De ronde van Biervliet) wordt 2.920 fr. (incl. verzendingskosten) aangerekend.
- JAC Oostende - Tel. 059/50.57.45
  Prijs: Gratis, 200 fr. waarborg
- CGG Leuven - Tel. 016/23.27.28
  Prijs: Gratis
- CAD Limburg - Tel. 011/27.42.98
  Prijs: 150 fr. per week + 1.000 fr. waarborg

6 *Rechtbankspektakel*

➲ *Spelgegevens* :
Het spektakel is gericht op de beïnvloeding van kennis en meningen rond eigen alcohol- en druggebruik.
Rechtbankspektakel 1: avondvullend programma a.d.h.v. stellingen
Rechtbankspektakel 2: programma voor 2 avonden a.d.h.v. situatiebeschrijvingen
Rechtbankspektakel 3: een verkorte versie voor één avond

- Doelgroep : medewerkers en bezoekers van jeugdhuizen en jeugdbewegingen (het spel richt zich vooral op het gebruik in jeugdhuizen)
- Aantal spelers: afhankelijk van spektakel, er zijn zeker een aantal mensen nodig die graag toneel spelen
- Speelduur: zie spektakel 1, 2 of 3

➲ *Aankoop- en ontleeninformatie* :
Het spel behoort samen met Snel verkeerd (zie 5) en De ronde van Biervliet (zie 7) tot één activiteitenkoffer en is aan te kopen bij het CAD Groningen. Zie Snel verkeerd voor ontleenadressen.

- CAD Groningen - Tel. 00-31-50/18.23.55
  Prijs: de volledige activiteitenkoffer kost 2.920 fr. (incl. verzendingskosten)

7 *De ronde van de biervliet*

➲ *Spelgegevens* :
In het spel wordt een beeld gegeven van de rol die alcohol in het leven van jongeren, hun vrije tijd en het jeugdwerk kan spelen. Eveneens wordt kennis bijgebracht rond alcoholgebruik in het algemeen.
Het spel wordt gespeeld op een bord met pionnen en dobbelstenen. Het spel kan ook opgevat worden als een kwis.

- Doelgroep : medewerkers en bezoekers van jeugdhuizen en jeugdbewegingen
- Aantal spelers: kan zowel in grote als in kleine groepen gespeeld worden, telaatkomers kunnen altijd inspringen en vertrekken kan ook op elk moment
- Speelduur: zelf te bepalen

➲ *Aankoop- en ontleeninformatie* :
De activiteitenkoffer met Snel verkeerd (zie 5), Rechtbankspektakel (zie 6) en De ronde van Biervliet is te koop bij het CAD Groningen. Zie Snel verkeerd voor ontleenadressen.

- CAD Groningen - Tel. 00-31-50/18.23.55
  Prijs: voor de volledige koffer (Snel verkeerd, Rechtbankspektakel en De ronde van Biervliet) wordt 2.920 fr. (incl. verzendingskosten) gevraagd.

8 *Alcohol en tabak kwartetspel*

➲ *Spelgegevens* :
Het spel verloopt als bij een gewoon kwartetspel. Spelenderwijs doen de spelers informatie op en ontwikkelen ze een eigen mening over alcohol en andere drugs.

- Doelgroep: iedereen die een kwartetspel begrijpt
- Aantal spelers: 4 spelers
- Speelduur: zelf te bepalen

➲ *Aankoop- en ontleeninformatie* :
Het Alcohol en tabak kwartetspel is te koop bij het NIAD, maar wordt nergens uitgeleend.

- Nederlands Instituut voor Alcohol en Drugs - Tel. 00-31-30/34.13.00
  Prijs: 7,50 Fl (= ongeveer 150 fr.)

9 *De kater komt later*

➲ *Spelgegevens* :
De spelers testen hun kennis over drugs, zoals alcohol, geneesmiddelen, soft- en harddrugs. Daarna wordt er van gedachten gewisseld over drugs als sociaal verschijnsel en als persoonlijke uitdaging om er aan te weerstaan.
Het informatieve spel bestaat uit een spelbord waarbij de spelers als eerste de aankomst moeten bereiken. Op een aantal vakjes moeten vragen beantwoord worden waarbij de overige spelers aan de hand van kaartjes een beoordeling geven over het antwoord. De spelleider geeft daarna het juiste antwoord met een uitleg.

Naast het informatieve spel zitten in de doos ook nog: een aantal stellingen voor discussie; een werkvorm voor het nagaan wat de beweegredenen zijn voor druggebruik; een werkvorm rond groepsdruk en een handleiding voor het maken van alcoholvrije cocktails.

- Doelgroep: leiding en begeleiders van jongeren, maar ook jongeren zelf
- Aantal spelers: 2 tot 6 spelers
- Speelduur:
  informatief spel: 1 à 2 uur
  stellingen voor discussie: 1 à 1,5 uur
  beweegredenen voor druggebruik: 1 uur
  werken rond groepsdruk: 1/2 à 1 uur
  alcoholvrije cocktails: 1 uur

➲ ***Aankoop- en ontleeninformatie*** :
Het spel is te koop bij het CIS. Verder kan je het bij een zestal organisaties ontlenen.

- Centrum voor Informatieve Spelen - Tel. 016.22.25.17
  Prijs: 525 fr.
- JAC Oostende - Tel. 059/50.57.45
  Prijs: Gratis, 200 fr. waarborg
- JAC Kortrijk - Tel. 056/21.04.42
  Prijs: 500 fr. + 500 fr. waarborg
- JAC Turnhout - Tel. 014/41.62.58
  Prijs: 500 fr. per week + 500 fr. waarborg
- De Hallen - Tel. 02/227.02.02
  Prijs: Gratis
- CAD Limburg - Tel. 011/27.42.98
  Prijs: 150 fr. per week + 1.000 fr. waarborg
- CGG Leuven - Tel. 016/23.27.28
  Prijs: Gratis

10 Druglinkspel

➲ ***Spelgegevens*** :
Aan de hand van vijf soorten kaarten (produktkaarten - effectkaarten - risicokaarten - statuskaarten - gebruikerskaarten) wordt aan de spelers heel wat informatie doorgegeven over produkten, risico's, vooroordelen, ... Het spel wordt het best gespeeld binnen een ruimere vorming en liefst als aanleiding voor een discussie of een gesprek.
Naargelang de speelwijze moeten de spelers de bij elkaar passende kaarten zoeken.

- Doelgroep : intermediairen die met jongeren werken (onder andere jeugdhuismedewerkers, jeugdbewegingsleiders, leerkrachten, opvoeders, ...)
- Aantal spelers: maximum 4 à 5 spelers per spel kaarten
- Speelduur: 1 uur

➲ ***Aankoop- en ontleeninformatie*** :
Het Druglinkspel kan je bij de VAD kopen.

- Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen - Tel. 02/422.49.69
  Prijs: 60 fr. per spel kaarten, 50 fr. vanaf 5 spelen

Tentoonstellingen

1 Drink Wijs

➲ ***Inhoud*** :
De tentoonstelling bestaat uit 4 modules:
- Alcohol, een populair drankje (met electro-spelletje)
- Alcohol en veiligheid
- Alcohol en sport
- Alcoholvrij ... het alternatief

➲ ***Informatie*** :
Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen
Gustave Schildknechtstraat 9, 1020 Brussel
Tel. 02/422.49.69
- Kostprijs:
  1.000 fr./dag indien de tentoonstelling langer dan 5 dagen wordt ontleend.
  2.000 fr./dag indien de tentoonstelling minder dan 5 dagen wordt ontleend.
  Er wordt een waarborg van 9.000 fr. gevraagd.
  Per dag dat de tentoonstelling is opgesteld, ontvang je gratis 5 handleidingen met poster en 20 gratis folders "Het leven is leuk".
  Per week dat de tentoonstelling staat opgesteld, krijg je 30 gratis documentatiegidsen van de VAD.

2 Druglijnstand

➲ ***Inhoud*** :
De Druglijnstand is niet zozeer een inhoudelijke stand, maar meer bedoeld als promotie voor *De Druglijn*. De stand bestaat uit een aantal panelen met affiches, wat informatiebrochures en een telefooncel.

➲ ***Informatie*** :
Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen
Gustave Schildknechtstraat 9, 1020 Brussel
Tel. 02/422.49.69
- Kostprijs:
  Het uitlenen van de infostand is gratis.
  Er wordt een waarborg van 5.000 fr gevraagd.

3 Drugtoestandjes

➲ ***Inhoud*** :
Drugtoestandjes is een doe-tentoonstelling, d.w.z. dat je als bezoeker in actie moet schieten om de tentoonstelling volledig te ondergaan. Het geheel is te vergelijken met een lunapark vol spelletjes en standjes rond drugs en druggebruik.
De Pillenbox is een soort van flipper waarmee je spelenderwijs ondervindt hoe onbetrouwbaar drugs kunnen zijn. Kennis maken met de verschillende drugs en de daaraan verbonden risico's kan bij het Drugrad. Verder bestaat de tentoonstelling ook nog uit een hulppaneel, 12 panelen met cartoons, een woordpuzzel en een evaluatiecartoon.
Bij dit alles hoort ook een leuke brochure boordevol informatie en een kennis- en persoonlijkheidstest. Met deze test kan je naast informatie over drugs ook iets opsteken over jezelf.

➲ ***Informatie*** :
Jeugd en Stad
Werkhuizenstraat 3-5, 1080 Brussel
Tel. 02/411.68.83

- Kostprijs:
  De huurprijs bedraagt 3.000 fr. voor 5 dagen + een waarborg van 5.000 fr.
  De toestellen kunnen ook afzonderlijk gehuurd worden.

Theatervoorstellingen

1 *Morgen stop ik zeker*

➲ ***Inhoud*** :
Een actieve toneelworkshop rond drugs. De workshop biedt een combinatie van experimenteel toneel en een grondige bespreking van alles wat jongeren aanvoelen en beleven inzake drugs. Via de methodiek worden de jongeren gestimuleerd om mee te spelen in de opgevoerde scènes om zo hun visie en ervaringen met betrekking tot drugs duidelijk te maken. De voorstelling wil jongeren een genuanceerdere kijk op drugs bijbrengen.
Specifiek in dit project is de samenwerking tussen toneeldeskundigen en ex-drugverslaafden. Zo wordt zeer nauw bij de problematiek gebleven en wordt het spelniveau verzekerd. Bij elke opvoering zijn er minimaal 1 professioneel acteur en minimaal 2 (ex-)verslaafden betrokken.

➲ ***Informatie*** :
De Kiem
Moortselestraat 61, 76-78, 9860 Oosterzele
Tel. 09/362.78.54

- Doelgroep : scholen, jeugdbewegingen en andere groepen jongeren
- Duur: ongeveer 3 uren

2 *Junkieblues*

➲ ***Inhoud*** :
Het stuk is de dramatische schets van een fragment uit een jong mensenleven. In negen scènes zet auteur Ed Vanderweyden een brok realiteit neer. Hiervoor kon hij putten uit het drugverleden van drie jongeren die hem in vertrouwen namen.
Junkieblues vertelt het verhaal van Bart, een jongen van 18 die via softdrugs verslaafd geraakt aan harddrugs. Ook het gevecht dat hij levert om er vanaf te geraken, wordt boeiend weergegeven.

➲ ***Informatie*** :
Educatief Theater Antwerpen (i.s.m. Fakkeltheater)
Reyndersstraat 7, 2000 Antwerpen
Tel. 03/233.15.88

- Doelgroep : groepen uit het onderwijs, vormingswerk, welzijnswerk, jeugdbewegingen, jeugdhuizen, ... 15 tot 18 jarigen, maar het stuk is zeker ook geschikt voor 13 tot 14-jarigen
- Duur: 1.15 uur

Audio-visueel materiaal

Hieronder geven we kort de inhoud weer van een aantal video's rond alcohol en andere drugs. Ze zijn te gebruiken door begeleiders van jongerengroepen. De hieronder opgenomen video's zijn uit te lenen bij het CAD Limburg. Een meer uitgebreide lijst van videomateriaal en diareeksen kan je aanvragen bij het CAD Limburg.

Centrum voor Alcohol- en andere Drugproblemen Limburg
Luikersteenweg 134, 3500 Hasselt
Tel. 011/27.42.98

1 *Uitvinders, belevenissen met Hasj en Coke*

➲ ***Inhoud***:
Uitgangspunt is de realiteit van het druggebruik onder jongeren. Jongeren experimenteren en een aantal onder hen gaat verder met gebruik. Het is niet de bedoeling uitleg te geven over hasj en coke en ook niet om een waarschuwend vingertje op te steken of te moraliseren. De video wil een bijdrage leveren aan het bewustzijn van jongeren over de manieren van omgaan met drugs, wil hen stimuleren hierin een bewuste keuze te maken en hen aanzetten tot het bespreken van hun eigen gedrag in verband met drugs.
In de video komen een viertal jongeren aan het woord over hun ervaringen met hasj en/of coke. Hun gebruik wordt belicht aan de hand van een drietal thema's: motieven, positieve en negatieve ervaringen en grenzen. De themablokjes worden afgebakend met korte, clipachtige collages.

➲ ***Informatie***:
IADA (Amsterdam) - (1989) - Duur: 25 minuten

2 *Hasj, wat is dat eigenlijk*

➲ ***Inhoud***:
De film is gebaseerd op recent wetenschappelijk onderzoek naar de gevolgen van het frequent gebruik van hasj op korte en lange termijn. Er zijn vele gesprekken met jonge gebruikers aan de realisatie voorafgegaan. In de film wordt op instructieve wijze info gegeven over hasj, over de gevolgen en de functie van het gebruik. Jonge en oude gebruikers komen aan het woord over hun ervaringen.
De film is samengesteld door een team vanuit verschillende disciplines (socioloog, alcohol- en drugdeskundige, toxicoloog). Bij de video hoort ook een begeleidende map.

➲ ***Informatie***:
CAD Drenthe - (1988) - Duur: 26 minuten

3 De wereld van drugs

➲ *Inhoud*:
Documentaire over jonge druggebruikers. Uit de getuigenissen blijkt in welke vicieuze cirkel jongeren zitten wanneer ze éénmaal de behoefte aan drugs hebben ontwikkeld. Het is telkens opnieuw zoeken naar een nieuwe dosis.

➲ *Informatie*:
Documentaire van Jao Correa - (1986) - Duur: 90 minuten

4 Pint en vrind

➲ *Inhoud*:
Interviews met jongeren in cafés i.v.m. hun alcoholgebruik, het effect ervan, de reacties van de ouders, spijbelen en het waarom van het drinken van alcohol. Tussendoor vertelt een jongen van 18 jaar, in behandeling in de therapeutische gemeenschap De Kiem, over zijn leven en zijn problemen met alcohol. Verder zijn er ook gesprekken met een deskundige over het spijbelgedrag en de toename van het alcoholgebruik onder jongeren. Kort wordt ook een preventieproject voor het secundair onderwijs voorgesteld.

➲ *Informatie:*
BRTn Panorama - (1990) - Duur: 30 minuten

5 Het kan ook zonder

➲ *Inhoud*:
De video trekt op een gevarieerde manier de aandacht op de diverse aspecten van het alcoholgebruik en -misbruik. Komen aan bod: alcohol en verkeer, alcohol en feestjes, alcohol en gelegenheden waar jongeren bijeen zijn, redenen van alcoholgebruik, werking van alcohol in het lichaam en het bepalen van een limiet. Zowel ernst, humor als animatie werden in de video gebruikt.
Bij de video hoort een pakket voor de jongeren en didactisch materiaal voor de leiding.

➲ *Informatie*:
Belgisch Rode Kruis - (1990) - Duur: 21 minuten

6 Ken je maat

➲ *Inhoud*:
Een film over alcoholmatiging in het jeugdwerk. De film is bedoeld voor beroepskrachten, medewerkers en bezoekers van het jeugdwerk. Er wordt uitleg gegeven over de wijze waarop een alcoholmatigingsbeleid tot stand kan komen.
Deel 1: Waarom eigenlijk? Deel 2: Hoe pak je het aan? Deel 3: Wat levert het op?

➲ *Informatie*:
CAD Drenthe - (1991) - Duur: 17 minuten

Nuttige adressen

In dit hoofdstuk geven we een opsomming van organisaties die jullie kunnen helpen en begeleiden bij de omgang met alcohol- of ander druggebruik binnen jullie jeugdbeweging of jeugdhuis. Eerst geven we enkele adressen van koepels en federaties waar jullie terecht kunnen voor algemene informatie en verdere doorverwijzing. Vervolgens sommen we een reeks diensten op die specifieke hulp en ondersteuning kunnen bieden met betrekking tot de alcohol- en drugproblematiek. Tot slot geven we de coördinaten mee van een aantal telefoondiensten waar je meer informatie over de wetgeving in verband met drugs kan krijgen.

1 Koepelorganisaties

VAD
G. Schildknechtstraat 9
1020 Brussel
Tel. 02/422.49.69

FJIAC
Diksmuidelaan 50
2600 Berchem
Tel. 03/366.15.20

Katholieke Jeugdraad
Brialmontstraat 11
1210 Brussel
Tel. 02/219.52.62

➲ ***Voor jeugdbewegingen***

Chirojeugd Vlaanderen
Kipdorp 30
2000 Antwerpen
Tel. 03/231.07.95

VVKSM
Lange Kievitstraat 74
2018 Antwerpen
Tel. 03/231.16.20

KSJ - KSA - VKSJ
Gaucheretstraat 205
1030 Brussel
Tel. 02/201.15.10

FOS
Mellestraat 18 a
9270 Laarne
Tel. 09/230.60.50

KLJ-Centrale
Waversebaan 99
3050 Oud Heverlee
Tel. 016/47.99.99

KAJ
Paleizenstraat 90
1030 Brussel
Tel. 02/216.20.03

➲ ***Voor jeugdhuizen***

VFJ
Ommeganckstraat 59
2018 Antwerpen
Tel. 03/226.40.83

JGM
Kipdorp 30
2000 Antwerpen
Tel. 03/231.90.17

SFPOJW
St. Jansstraat 32-38
1000 Brussel
Tel. 02/515.03.31

2 Diensten voor ondersteuning en begeleiding

➲ *Regionale preventiewerkers alcohol en drugs*

Regio Oostende
Roos De Venter
Hilde Vanhuele
CGG
Frère Orbanstraat 143
8400 Oostende
Tel. 059/50.05.00

Regio Leuven
Michèle Staelens
Martine Couvreur
CGG
Vital Decosterstraat 86
3000 Leuven
Tel. 016/23.27.28

Provincie Limburg
o.a. Carlo Baeten &
Marjet Vanderstraeten
CAD Limburg vzw
Luikersteenweg 134
3500 Hasselt
Tel. 011/27.42.98

Regio Roeselare
Luc Wouters
CGG
J. Lagaelaan 21
8800 Roeselare
Tel. 051/22.51.92

Regio Gent
Marc Tack
CAT
Hospitaalstraat 7
9000 Gent
Tel. 09/223.89.99

Regio Sint-Niklaas
Agnes De Decker
Terapiecentrum
Grote Markt 37
9100 Sint-Niklaas
Tel. 03/777.66.05

Regio Antwerpen
Selm Nelissen
Altox
Ketstraat 17
2018 Antwerpen
Tel. 03/235.21.74

Regio Turnhout
Eric Nysmans
CGG
Papenbruggestraat 76/1
2300 Turnhout
Tel. 014/42.30.50

Regio Mechelen
Peter Aertsen
CGG
Hanswijkstraat 48
2800 Mechelen
Tel. 015/42.08.32

Regio
Brussel-Halle-Vilvoorde
Mia De Bock
Primavera
De Smet deNaeyerlaan 470
1090 Brussel
Tel. 02/478.90.90

➲ *Jongeren Adviescentra in Vlaanderen*

JAC Antwerpen
Lange Lozanastraat 195
2018 Antwerpen 1
Tel. 03/237.59.15

De Hallen
Grétrystraat 1
1000 Brussel 1
Tel. 02/227.02.02

Hulpkiosk Lier
Kardinaal Mercierplein 16
2500 Lier
03/488.49.60

Jeugdinfo
Apostelstraat 20-22
2000 Antwerpen 1
Tel. 03/232.27.28

JAC Oostende
Kaaistraat 28
8400 Oostende
Tel. 059/50.57.45

JAC Leuven
J.P. Minckelersstraat 47
3000 Leuven
Tel. 016/22.85.82

JAC Turnhout
Kwakkelstraat 71
2300 Turnhout
Tel. 014/41.62.58

Mellon
Muntstraat 3
2800 Mechelen
Tel. 015/20.34.80

JAC Kortrijk
Wandelingstraat 31
8500 Kortrijk
Tel. 056/21.04.42

Jongeren Ombuds Centrum
Vrijdagmarkt 11
2000 Antwerpen 1
Tel. 03/232.16.19

JAC Gent
Holstraat 23
9000 Gent
Tel. 09/223.68.82

JAC Aalst
Sint Martensplein 2
9300 Aalst
Tel. 053/70.38.88

JAC Hasselt
Guffenslaan 68
3500 Hasselt
Tel. 011/22.73.90

Sociaal Centrum Torhout
's Gravenwinkelstraat 20
8820 Torhout
Tel. 050/21.25.22

JAC Brugge
Kleine Hertsbergestraat 1
8000 Brugge
Tel. 050/33.83.06

JAC Genk
Weg naar As 39
3600 Genk
Tel. 089/35.35.25

JIAC Menen
Koningstraat 5
8930 Menen
Tel. 056/51.44.13

Sociaal Centrum Izegem
Kerkplein 4
8870 Izegem
Tel. 051/30.31.17

3 Diensten voor juridisch advies

Advocaten voor Jongeren
Samaritanessestraat 54-56
1000 Brussel
Tel. 02/512.55.78
alle werkdagen

Kinderrechtswinkel
Kammerstraat 12
9000 Gent
Tel. 09/233.65.65
woensdag: 14.00-17.00 u.

Wetswinkel Mechelen
Hanswijcckstraat 55
2800 Mechelen
Tel. 03/647.28.38
zaterdag: 10.00-12.00 u.

Wetswinkel Sint-Niklaas
Lamstraat 23
9100 Sint-Niklaas
Tel. 03/647.28.38
donderdag: 19.00-20.30 u.

Wetswinkel Antwerpen
Osystraat 7
2060 Antwerpen
Tel. 03/233.06.33
maandag: 10.00-12.00 u.
14.00-16.00 u.
dinsdag en donderdag:
14.00-16.00 u.
19.00-20.30 u.

Wetswinkel Merksem
Dokter Timmermanslaan 2
2170 Merksem
Tel. 03/647.28.38
maandag en dinsdag:
14.00-16.00 u.
19.00-20.30 u.
donderdag: 14.00-16.00 u.
19.00-20.30 u.
zaterdag: 10.00-12.00 u.
14.00-16.00 u.

Wetswinkel Brasschaat
Bredabaan 696
2930 Brasschaat
Tel. 03/633.00.75
maandag: 20.00-21.00 u.
zaterdag: 19.00-18.00 u.

Wetswinkel Genk
Weg naar As 39
3600 Genk
Tel. 089/35.35.25
alle werkdagen:
09.00-17.00 u.

Geraadpleegde literatuur

Casselman, J., Cooreman, G., De Wijs-Koppen, O., Prové, W. (1984). *Jongeren en drugs. Gebruik van tabak, psychofarmaca en illegale drugs bij leerlingen uit het secundair onderwijs.* - Van Loghem Slaterus: Deventer.

Deraeck, G. (1989). *Wat heet vorming? Jeugdwerk en volwasseneneducatie in de jaren '90.* Infodok: Leuven.

Elling-De Boer, A. (1995). *Andere drugs, andere gebruikers? Enkele jeugdsociologische aspecten.* Referatenbundel bij de studiedag van ADIC, 2 februari 1995.

Keersmaekers, R. (red.). (1995). *Drugs in de jeugdbeweging, hoe deal je ermee? Draaiboek voor de uitwerking van een beleid rond alcohol en andere drugs in de jeugdbeweging.* VAD: Brussel.

Keersmaekers, R. (red.). (1995). *Drugs in het jeugdhuis, hoe deal je ermee? Draaiboek voor de uitwerking van een beleid rond alcohol en andere drugs in het jeugdhuis.* VAD: Brussel.

Kindt, S. (1993). *KRUU dossier. Jeugdhuizen en jongerencentra: Drie decennia ontwikkeling en overheidsbeleid.* VFJ: Antwerpen.

Van Reybrouck, T. (1995). *Een drugbeleid in de bijzondere jeugdzorg. Preventie of pretentie?* VAD: Brussel.

FJIAC (1994). *Infomap. Illegale drugs: strafwet en rechtspraktijk.* FJIAC: Antwerpen.

FJIAC (1995). *Handleiding drugpreventie volgens de methodiek Jeugdadviseurs.* FJIAC: Antwerpen.

Fijnaut, C. & Hutsebaut, F. (1993). *De nieuwe politiewetgeving in België.* Kluwer: Deurne.

Van Cauwenberghe, K. *De bejegening van drugsdelinquenten door het parket.* In: S. Christiaensen en J. Goethals (1994). De illegale druggebruiker tussen strafrechtspleging en hulpverlening. ACCO: Leuven.

Van Cauwenberghe, K. *Drugs en justitie.* In: H. Wolf, S. Todts e.a. (1994). Drugs en gebruik. Duidelijke antwoorden op uw vragen. Icarus: Antwerpen.

VSPP (1995). *Druggebruik. Informatie over de produkten, het gebruik, de risico's en de gevolgen.* VSPP: Brussel.

ALLE ANTWOORDEN
OVER DRANK, DRUGS
& PILLEN

078 DE DRUGLIJN 15-10-20

VERENIGING VOOR ALCOHOL- EN ANDERE DRUGPROBLEMEN
GUSTAVE SCHILDKNECHTSTRAAT 9, 1020 BRUSSEL
TEL. 02/422.49.69 - FAX 02/422.49.79

DIT PROJECT WERD GEFINANCIERD
DOOR DE VLAAMSE MINISTER
VAN FINANCIËN, BEGROTING EN GEZONDHEIDSBELEID

